

**STICHTING VOORTGEZET
ONDERWIJS EEMSDelta**

Anti - Pest - Protocol

‘Pesten, daar doen we niet aan mee’

wettelijk kader	Wet op het voortgezet onderwijs. Artikel 3b. Zorgplicht veiligheid op school.
betreft	Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta
status	Goedgekeurd in CvO van 19 december 2016
bewaker	ondersteuningscoördinator-plus
herzieningstermijn	tweejaarlijks
documentgeschiedenis	15 december 2016 naar CVO

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	4
1) Uitgangspunten van het pestprotocol.....	5
2) Wat is pesten?	5
3) Rollen in pesten	6
4) De aanpak van het pesten.	6
5) De aanpak in flowschema.....	8
Bijlage 1	10
Bijlage 2	11
Bijlage 3	12
Bijlage 4	13
Bijlage 5	14

Voorwoord

Per 1 augustus 2015 zijn scholen in het primair- en voortgezet onderwijs – als gevolg van een aanpassing van de onderwijswetten – verplicht zorg te dragen voor een veilige school.

Tussen de 5 en 10 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs wordt regelmatig ernstig gepest. Dat betekent dat er in de klas gemiddeld twee tot drie leerlingen slachtoffer zijn van pestgedrag.

In de nieuwe wet “Sociale Veiligheid op school” staat dat het bevoegd gezag zorg draagt voor de sociale veiligheid op school, waarbij het bevoegd gezag in ieder geval:

- a. een anti-pestprogramma hanteert, dat voldoet aan de volgende criteria:
 - 1°. het is theoretisch goed onderbouwd,
 - 2°. het is empirisch adequaat onderbouwd, en
 - 3°. de randvoorwaarden zijn duidelijk beschreven;
- b. de sociale veiligheid van leerlingen op school monitort;
- c. er zorg voor draagt dat leerlingen, leraren en ouders een beroep kunnen doen op een vertrouwenspersoon; en
- d. er zorg voor draagt dat bij een persoon ten minste de volgende taken zijn belegd:
 - 1°. het coördineren van het anti-pestbeleid, en
 - 2°. de belangenbehartiging in het kader van pesten.

Door de wetswijziging moeten scholen:

- aan een inspanningsverplichting voldoen om een actief veiligheidsbeleid te voeren;
- het effect van het veiligheidsbeleid periodiek monitoren;
- de volgende taken bij tenminste één persoon beleggen:
- het coördineren van anti-pestbeleid;
- het fungeren als vast aanspreekpunt in het kader van pesten;
- de onderwijsinspectie zal toezien op naleving van de wettelijke verplichtingen.

Inleiding

Een (anti)pestprotocol is een handelingsplan voor de school. Enerzijds bevat het richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, anderzijds staan er ook voorwaarden en activiteiten in die pesten kunnen voorkomen.

Een pestprotocol geeft leerlingen, leerkrachten en ouders duidelijkheid over hoe gehandeld wordt wanneer er gepest wordt. Door het volgen van het protocol ontstaat een samenwerking tussen docent, pester, gepeste, overige leerlingen en, indien noodzakelijk, ouders.

Met wie wordt er gepraat, wie zijn daarbij en wat zijn de te zetten stappen?

Dit protocol geeft aan dat de school onderkent dat pesten een probleem is en dat het niet gedoogd wordt.

De school wil direct optreden als er sprake is van pesten en wil daarmee de pesters duidelijk maken dat wat ze doen risico's met zich meebrengt. Het (anti)pestprotocol bevat uitleg over het belang ervan, de uitgangspunten, de gevaren van pesten en de verschillende rollen bij het pesten.

Ook bevat het protocol aandacht voor de preventie, de signalen en de methoden en tevens is er in opgenomen welke contactpersonen en instanties, zowel binnen als buiten de school, betrokken zijn (3)

Om het protocol compleet te maken is er aandacht voor het cyberpesten (digitaal pesten op bijvoorbeeld social media).

De school gaat in gesprek met leerlingen en/of ouders als een leerling betrokken is bij pesterijen. Bij ernstige belediging of mishandeling kan er sprake zijn van een strafbaar feit. In dat geval kan er aangifte worden gedaan bij de politie.

De acties die de school onderneemt zijn niet vaststaand. Afhankelijk van ontwikkeling binnen de school en in de maatschappij, zal ook het handelen rond het pesten zich verder ontwikkelen. In dat geval zal het protocol aangepast worden.

Dit protocol wordt twee jaarlijks geëvalueerd.

1) Uitgangspunten van het pestprotocol.

Het pestprotocol is gebaseerd op een aantal uitgangspunten. Deze zijn:

- pesten wordt door alle betrokkenen (school, ouders en leerlingen) onderkend als een probleem;
- school, ouders en leerlingen spannen zich gezamenlijk in om pestgedrag te voorkomen;
- docenten, leerlingen en ouders zijn alert op pestgedrag en proberen dit tijdig te signaleren;
- als pesten voorkomt, nemen docenten, leerlingen en ouders duidelijk stelling tegen dit gedrag en ondernemen actie;
- op school zijn twee vertrouwenspersonen aanwezig waarbij leerlingen en medewerkers in vertrouwen hun verhaal kunnen neerleggen.

2) Wat is pesten?

“Een leerling wordt gepest wanneer hij/zij bij herhaling wordt onderworpen aan de negatieve of agressieve handelingen van één of meerdere leerlingen.”

Plagen en pesten:

We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer.

Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend. Er is daarbij sprake van machtsverschil tussen dader en slachtoffer. Met machtsverschil wordt een verschil in fysieke of psychologische kracht en/of een verschil in sociale status, bedoelt.

Er zijn verschillende vormen van pesten:

- **fysiek pesten**; slaan, schoppen, duwen, maar ook vernielen of zoekmaken van eigendommen;
- **verbaal pesten**; uitschelden, vernederen, afpersen, briefjes schrijven, bedreigen of nare bijnamen geven;
- **relationeel pesten**; aantasten van iemands sociale relaties en reputatie:
 - o direct relationeel pesten; iemand negeren, de rug toe keren, zeggen dat iemand niet mee mag doen;
 - o indirect relationeel pesten; roddelen, anderen aanzetten om iemand buiten te sluiten, intimidatie, manipulatie;
- **cyberpesten**; pesten via elektronische middelen, als een computer of (mobiele)telefoon.

Hoe wordt er gepest?

Bij alle onderwijsvormen hoort een eigen (leeftijd adequate) zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

Leerlingen in het voortgezet onderwijs staan niet alle momenten van de dag onder directe toezicht. Veel pestgedrag speelt zich af dan ook af in het verborgene. Dat maakt het moeilijk om er grip op te krijgen.

Mogelijke signalen:

- prikkelbaar, boos, verdrietig
- niet meer naar school willen (bv. na het weekend/vakantie)
- bepaalde kleren niet meer willen dragen
- thuis niet meer vertellen over school
- afname van het contact met medeleerlingen, veel thuis zijn
- slechte schoolresultaten
- slecht slapen (nachtmerries)
- fysieke klachten (hoofdpijn, buikpijn)
- blessures hebben of zelf scheppen

3) Rollen in pesten

Slachtoffers voelen zich vaker ongelukkig, zijn angstiger, somber, hebben vaak last van fysieke klachten (buikpijn, weinig eetlust, slecht slapen), staan geïsoleerd in de groep, hebben weinig vrienden, vermijden school (spijbelen), presteren soms slecht of lijden soms zelfs aan waanideeën. Daarnaast kunnen slachtoffers ook agressief en irritant worden en storend gedrag tegenover anderen gaan vertonen.

Daders (de pesters) nemen het initiatief te pesten. Het zijn vaak de sterkeren in de groep. Ze lijken populair. Ze dwingen hun populariteit af door stoer, niet-kwetsbaar gedrag. Vaak ook zijn ze vanbinnen onzeker, vaak ook voelen ze zich niet schuldig en zijn ze van mening dat het pestslachtoffer er om vraagt.

Meelopers doen actief mee met het pesten (duwen/slaan/schelden enz.). Het gedrag van meelopers komt vaak voort uit het feit dat ze zo de minste kans lopen zelf gepest te worden. Ook kan het zijn dat ze het stoere gedrag interessant vinden en mee wensen te liften op de populariteit van de pester. Verder kan het zijn dat ze meelopen uit angst hun vrienden te verliezen.

Aanmoedigers ondersteunen het pestgedrag van de dader, pesten niet actief mee maar moedigen de dader aan, bijvoorbeeld door te lachen.

Buitenstaanders zijn niet actief betrokken. Ze zijn wel negatief aanwezig. Ze doen niks maar 'wie zwijgt, stemt toe'.

Verdedigers helpen het slachtoffer, treden actief op tegen de dader, troosten of stellen het slachtoffer gerust.

4) De aanpak van het pesten.

Alle betrokkenen van de Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta zien het pesten als een probleem. Zij werken samen en stellen zich actief op om de problemen rond het pesten aan te pakken. Het pestgedrag wordt niet geaccepteerd.

Uitgangspunten:

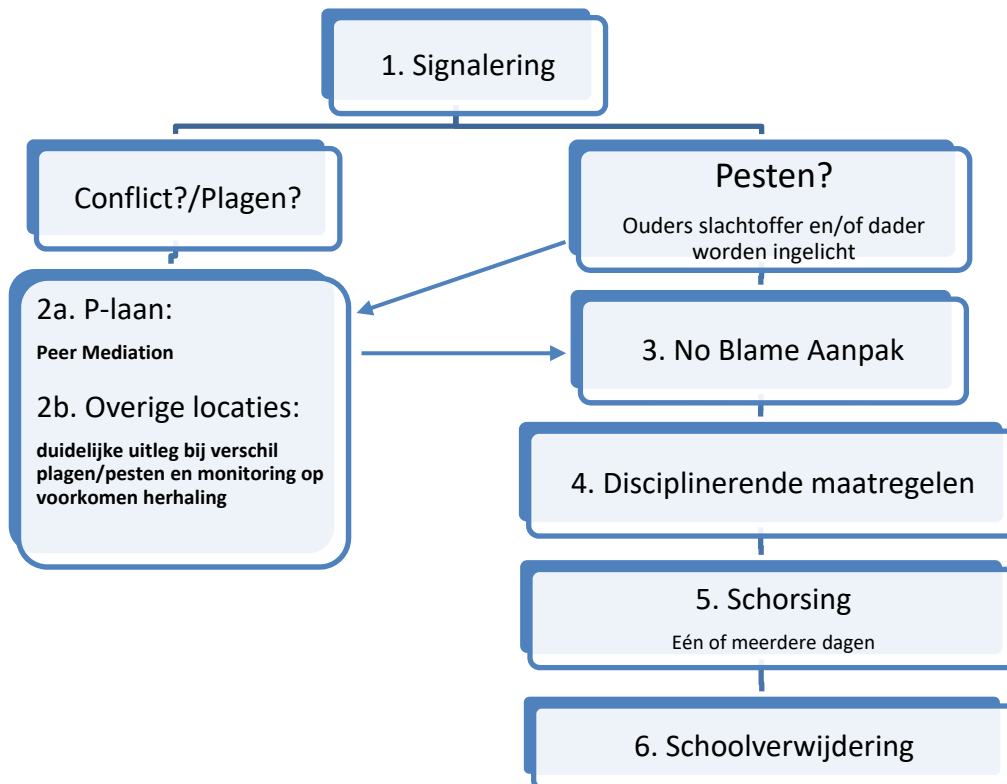
- de school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren;
- alle betrokkenen hebben een taak in het signaleren, het stelling nemen en het aanpakken van pestproblematiek;
- de school beschikt over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (anti-pestprotocol);
- leerlingen weten dat ze hulp kunnen krijgen in de school en worden geacht om die hulp te vragen;
- de school ontplooit preventieve en onderhoudende lesactiviteiten (mentorlessen, projecten);
- het onderwerp pesten komt jaarlijks terug op de teamagenda's.

De vijfsporenaanpak

Door het onderschrijven van het Nationaal onderwijsprotocol (bijlage 1) verbindt de Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta zich aan de zgn. 'vijfsporenaanpak'.

- 1) *de algemene verantwoordelijkheid van de school*
De school zorgt ervoor dat er een goed beleid is aangaande pesten en dat alle betrokkenen voldoende kennis hebben van de problematiek en de aanpak.
- 2) *het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt*
Het probleem wordt serieus genomen, er wordt gezocht naar wat er gebeurt, er wordt overlegd over oplossingen en er wordt hulp aangeboden. Het pesten moet altijd worden gestopt maar soms ook moet de gepeste aan zichzelf werken (aandacht voor slachtoffer – bijlage 2).
- 3) *geven van aandacht aan de pester*
Het confronteren van de pester met zijn gedrag en de gevolgen. Het boven tafel krijgen van de achterliggende oorzaken van het pesten. Het wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen en het aanbieden van een oplossing/hulp (aandacht voor pester – bijlage 3).
- 4) *het betrekken van de middengroep bij het pestprobleem*
De mentor bespreekt het pesten en de verschillende rollen van de leerlingen en de mogelijke oplossingen. De mentor monitort de problematiek (aandacht voor klas/groep). Dit gebeurt door het onderwerp pesten structureel tijdens de mentorlessen aan de orde te hebben (bijlage 4).
- 5) *het bieden van steun aan de ouders*
De school neemt ouders serieus, geeft adviezen, werkt met ze samen en verwijst eventueel naar deskundige hulpverleners (aandacht voor ouders).

5) De aanpak in flowschema.

Afbeelding 1

Verklaring van de begrippen:

Peermediation is een methode waarbij de leerlingen zelf de conflicten/problemen moeten oplossen, zonder hulp van docenten. De leerlingen krijgen hierbij hulp van getrainde en onpartijdige medeleerlingen. Deze zogenaamde mediators zijn in dit geval alleen verantwoordelijk voor het proces en niet voor de oplossingen (geldt voor de locatie Pastorielaan).

De No Blame methode is een stappenplan om effectief en oplossingsgericht tegen pesten op te treden. De gepeste leerling wordt apart genomen en de problemen worden besproken. Vervolgens wordt een groepje kinderen geformeerd die een steungroep vormen en gaan helpen. Tevens wordt er na een van tevoren vastgestelde periode bekeken of er iets veranderd is. De ouders van zowel pester als gepeste worden op de hoogte gebracht door de mentor(ren).

Toelichting bij het flowschema:

1. Het pesten wordt gesignaleerd. Alle medewerkers van de school hebben hier een taak. Er wordt een inschatting gemaakt van de ernst door degene die signaleert (bv. docent, mentor, leerlingcoördinator).
2. Op de locatie Pastorielaan zal vooreerst Peermediation worden ingezet. Bij Peermediation worden medeleerlingen ingezet om te helpen het probleem op te lossen. Er wordt, in goed overleg, een oplossing bedacht en hiermee is de Peermediation afgerond. Het kan zo zijn dat hier meerdere sessies voor nodig zijn. Binnen de locatie is een medewerker verantwoordelijk voor organisatie van de Peermediation.
Op de overige locaties wordt de procedure van de 'No Blame' gehanteerd als er sprake is van pesten.

3. Wanneer op de locatie Pastorielaan ook na meerdere sessies niet tot een passende oplossing is gekomen en de pesterijen gaan nog steeds door, wordt ook daar overgegaan op de No Blame aanpak.
4. Bij de No Blame aanpak zullen de ouders van het slachtoffer en dader worden ingelicht worden. De No Blame aanpak zal door de mentor in samenwerking met eventueel de leerlingcoördinator, de ondersteuningscoördinator of de orthopedagoog worden uitgevoerd.
5. Als ook de No Blame aanpak niet heeft gewerkt wordt overgegaan op de disciplinerende maatregelen. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat externe hulpverlening als voorwaarde wordt gesteld, dat de politie wordt betrokken of dat tot plaatsing op de 'Time-out voorziening' wordt overgegaan.
6. Wanneer ook dit geen effect heeft, wordt overgegaan op een schorsing (één of meerdere dagen).
7. In het alleruiterste geval zal de school over moeten gaan tot het in gang zetten van het proces van schorsing en verwijdering (zie ook leerlingenstatuut).

Het plan voorziet erin dat het pesten op een voor alle betrokkenen veilige manier wordt opgelost en dat het kinderen (en volwassenen) leert om op een andere manier om te gaan met conflicten. Uitgangspunt is de gedachte dat het uiteindelijk niet helpt om te (dreigen met) straffen en dat het probleem samen opgelost dient te worden.

Nationaal Onderwijsprotocol tegen Pesten

Het Nationaal onderwijsprotocol tegen Pesten beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen expliciet aandacht te geven en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen te verbeteren.

De ondertekenaars van dit protocol verklaren het volgende:

1. Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat één op de zestien leerlingen (+ 56.000) in het voortgezet onderwijs slachtoffer is van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van jongeren, in het bijzonder door docenten en door ouders.
2. Het bevoegd gezag en directie gaan, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het pestprobleem, uit van een zo goed mogelijke samenwerking tussen docenten, leerlingen en ouders, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op samenwerking.
3. Onze school wenst een samenwerking, zoals bedoeld onder punt 2., ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en te onderhouden.
4. De ondertekenaars van dit protocol verbinden zich daarom het volgende te doen:
 - het werken met de 'vijfsporenaanpak';
 - het bewust maken en bewust houden van de leerlingen van het bestaan en de zwaarte van het pestprobleem;
 - het bewust maken en bewust houden van de (levenslange) gevolgen van pesten;
 - het zorgen voor een voor ieder aan de school verbonden persoon toegankelijke, actuele informatie over het pestprobleem, met als speciaal aandachtspunt informatie voor de leerlingen;
 - het beschikbaar stellen van geld waarmee de scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen, activiteiten voor ouders, de aanschaf van boeken en andere informatie wordt bekostigd;
5. De tekst van dit document wordt verder bekend gemaakt via de schooldocumentatie en de website van de school.
6. Het bevoegd gezag en de directie zorgen er verder voor dat naar aanleiding van de ondertekening van dit protocol een gericht beleid tegen het pesten wordt gevolgd.

Naam en plaats van de school: Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

Getekend namens:

bevoegd gezag -

directie -

personeel -

medezeggenschapsraad / ouderraad -

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? ((h)erkenning van het probleem?)
- Door wie? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar? (doorvragen: zijn er nog meer plaatsen?)
- Hoe vaak? (doorvragen: hoe vaak de laatste week / maand?)
- Hoe lang speelt het pesten al? (doorvragen: ook al op de vorige school?)
- Weten anderen dat je wordt gepest (ouders, vrienden)?
- Wat heb je tot nu toe gedaan om het pesten aan te pakken?
- Zijn er anderen die jou proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Aanpak

Besprek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op het volgende:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal heeft de leerling? (straalt de leerling wel/niet zelfverzekerdheid uit?)
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?
- Overweeg Peermediation of No Blame in te zetten.

Leidraad voor een gesprek met de leerling die pest

Doelen van dit gesprek:

- De leerling confronteren met zijn gedrag en de gevolgen ervan voor de ander
- Onderliggende oorzaken boven tafel te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren (niet bedoeld als kritiek geven)

Confronteren is:

- **probleemgericht** - richt zich op het gedrag dat waar te nemen is.
Zodra er interpretaties gegeven worden aan het gedrag wordt het persoonsgericht, dat is niet de bedoeling. (vb. *drinken in de tas van een ander* - "*je denkt zeker dat je de lolligste bent*"). Zodra we gaan interpreteren, reageren we ons gevoel van frustratie op de ander en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- **relatiegericht** – richt zich op de inhoud met behoud van de relatie.
Zeg bv. niet: "*Je bent erg gemeen*", zeg "*Ik vind dat je heel erg gemeen tegen haar doet en ik wil dat je daar mee stopt*". Laat de leerling weten dat je met hem/haar verder wilt maar dat het gedrag moet stoppen. Geef de pester niet het gevoel dat hij/zij waardeloos is.
- **specifiek blijven** – richt zich op de betreffende situatie.
Laat de kritiek niet algemeen worden. Zeg bv: "*In dit geval zie ik dat je weigert naast de ander te gaan zitten*". Zeg niet: "*Je weigert altijd naast hem te zitten*". Vermijd woorden als altijd, vaak, meestal.
- **veranderingsgericht** – richt je op hoe het anders kan.
Je stelt vast wat er is gebeurd. Inventariseer vervolgens hoe het anders kan.

Onderliggende oorzaken

Als het probleem is benoemd en de aandacht heeft is het belangrijk je te richten op het waarom. Hoe komt het dat je dit gedrag vertoont, wat levert het je op, wat reageer je af op de ander, etc. Maak duidelijk dat er vaak een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in het gedrag. Vraag de leerling wat hij/zij er aan denkt te gaan doen. Biedt zelf hulp of schakel een andere functionaris is (bv. vertrouwenspersoon, peermediator).

Het pestgedrag moet stoppen.

Benadruk dat het pesten moet stoppen en benoem de consequenties (zie anti-pest-protocol).

Links

Algemene zoekpagina's

- www.pesten.startkabel.nl
- www.pesten.startpagina.nl

Pesten

- www.pestweb.nl
Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en docenten.
- www.pesten.net
Site voor en door slachtoffers (Bob van der Meer).

Films met pesten als thema

- Bluebird (2004)
- Mean creek (2005)
- Mean girls (2006)
- Spijt (2013 – vanaf klas 3)

Cyberpesten / veilig internetgebruik

- www.stopdigitaalpesten.nl
Campagne van Sire (Stichting Ideële Reclame)
- www.digibewust.nl
Een informatieve site van het Ministerie van Economische zaken, over veilig gebruik van internet
- www.ppsi.nl
PPSI is het expertisecentrum van het APS op het gebied van het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Je kunt er ook terecht voor informatie over agressie, geweld, discriminatie en racisme.
- www.schoolenveiligheid.nl
Centrum voor school en veiligheid van het APS verzamelt en verspreid informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid.
- www.veilig.kennisnet.nl
Handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren.

Leerlingtevredenheidsenquête in Vensters VO

Eerste kamer stemt in met wet sociale veiligheid op scholen: *Leerlingtevredenheidsenquête in Vensters VO wordt aangepast*

Nadat de Tweede Kamer eerder akkoord was gegaan, heeft ook de Eerste Kamer op 26 mei de wet sociale veiligheid op scholen aangenomen. Dit betekent dat de wet in augustus 2015 in werking treedt. Met de wet worden schoolbesturen verplicht om zorg te dragen voor de sociale veiligheid op hun school/scholen. Zij mogen zelf bepalen hoe zij dit aanpakken.

In de wet staat dat scholen een 'gestandaardiseerd instrument' moeten gebruiken om jaarlijks te meten hoe het ervoor staat met het welbevinden van leerlingen en de veiligheid op school. Het gaat daarbij niet om één en hetzelfde instrument voor alle scholen. Scholen die al een succesvol instrument gebruiken, kunnen dat blijven inzetten.

Momenteel werken wij aan de aanpassing van de leerlingtevredenheidsenquête in Vensters VO, zodat deze aansluit bij wat de nieuwe wet qua monitoring van scholen vereist. Deze enquête geldt dan ook als geschikt instrument om de tevredenheid van leerlingen en de veiligheid op school te meten.